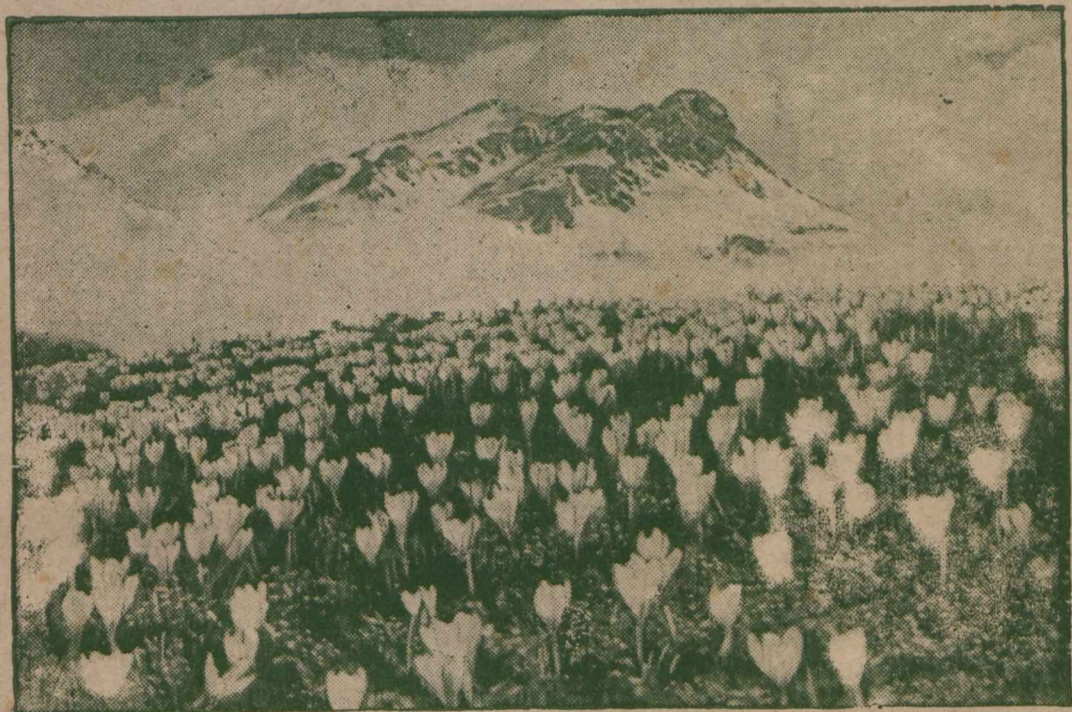

VIIRIS

NOORSOO AJAKIRI

JUUNI 1930.

Nr. 1.

I. AASTAKÄIK.

Ilmub 10 nr. a.

Hind 20 senti.

Noored, Teile pühendub „Viires“

Tehke kaastööd „Viiresele“, levitage oma häälekandjat ja võitke temale sõpru!

„Viirese“ tellimishind: aastas 2 kr., $\frac{1}{2}$ aastas 1 kr. Üksiknumber 20 senti.

Tellimised saata „Viirese“ talitusele: Kreenholm 19–5. Samas võetakse vastu ka kaastööd.

Kuulutuste hind: Kaantel — 1 lhk. 30 kr., $\frac{1}{2}$ lhk. 15 kr.; Kuulutuste osas — 1 lhk. 20 kr., $\frac{1}{2}$ lhk. 10 kr., $\frac{1}{4}$ lhk 5 kr., $\frac{1}{8}$ 3 kr.

„Viiresel“ olgu vääriline koht iga noore lugemislaual.

Kirjade aadress: „Viires“ Kreenholm 19-5.

Viljandis võtab „Viirese“ tellimisi

ja kuulutusi vastu ning müüb üksiknumbreid

„Kaja“ abitalitus,

Tartu tän.

Kunst fotoateljee

Joh. KÄRNER

Narva, Joala tän. 19. Telefon 72,

Laste ja perekonna ülevõtted, portreed, suurendused, grupid ateljees, väljas ja siseruumides.

VIIRES

NOORSOO AJAKIRI

TOIMETUS: Aleksander Kaelas / Adele Lepik / Julius Parts / Ly Pällo.

VASTUTAV TOIMETAJA: Hartvig Tenter. TEGEV TOIMETAJA: Leo Trellmann.

VÄÄJAANDJA: Ühemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Narva Osakond.

Toimetuse ja talituse aadress: „Viires“, Narva, Kreenholm 19—5.

Juuni 1930.

№ 1.

I. aastakäik.

Cleme uus kevad!..

Toimetuselt saatesõnaks.

Palju kevadeid on läinud üle maa õitega, lauludega ja helinatega. On läinud ja siis andnud aset suvele, sügisele ja talvele — valmimisele, koltumisele, ja surmale. Iga õis, mis on puhkenud pungast, on kaotand õielehed tuules.

On palju noorpõlvi kütkestamatus tarmus ja elurõõmsalt hõisanud vastu olemisele. Nad on pettunud, süngunud ja kadunud.

Kuid mida igatseb loodus, millest unistab ja milleks kogub ta kõik oma mahlad?

Kevadet!

Ja mis on ilusam aeg aegade seas, mis antud inimesele elamiseks? Mis, kui ta saabub, täidab südame helinatega, ja kui ta mööda — jätab mälestused kui hilised õieleiud sügisesel aasal?

See on noorus!

Ei ole tühine noorte taltsutamata elu ja maitsmisrõõm nagu ei ole asjatu ükski õieleht kevadel. Sest õitsmine on, et valmiks vili. Ja vili valmib, et oleks uus õitsmine.

Meile on tuletatud meelde kui palju on noorte ajakirju olnud ja kadunud. Aga see ei kohuta meid. Nad on olnud ja kadunud nagu kevaded aegade ahelas. Nad võisid kaduda, sest nagu õitelgi sai nende aeg täis; nad pididki kaduma.

Aga — ärgem unustagem uusi ja tulevaid kevadeid. Nagu need tulevad täis laulurõõmu ja õitsmisrõõmu, nii tulevad uued noored täis elurõõmu, tarmukad ja kaunid.

Nüüd on kord meie käes, **meie oleme uus kevad!**

Vaimustatult tahame ülistada noorust ja õitsemist, ammunähtud ja ometigi täitsa uut ärkamist. Meie ei kohku ülistamast päikese hiilgust ega taeva kaunidust, ei avaruste meelitavust ega sinivete sügavust, ei loobu laulmast hümne armastusele ja elule.

Mis sellest meil, et on isadki seda laulnud. Nüüd laulame meie, sest on meie päev, meie kevad! Meie näeme, meie kuuleme, meie tunneme ja armastame — sellest laulame ega kardada kadumist.

*

Luuletajad on sümboolselt kõnelenud kord õnneõitest, kord murelilledest. Önn ja mure — sääl ei ole vahet, nad on suhtelised mõisted. Nad täidavad meie olemist, sellepärast on suured ja kaunid. „Viires“ ei keeldu kummastki. Siin ei taheta pidada ühte paremaks teisest, ei eelistata suuna ega sihti, vaid — suure looduse järele pillame õhku, ruumi ja eluvõimalust kõigile.

Ainult suured irisejad võivad looduses otstarbekohatut, asjatut leida. Seda võivad nad ka meie puhul. Kuid nad on võimetud tegema midagi, õitsemine läheb neist mööda laulud ja rõõmud lähevad neist mööda. Ja meie läheme neist rahulikult mööda. Meie siht, meie otstarbekohasus on

olemise rõõm!

Narvas, mai 1930. H. T.

Noorus — igatsus ellu jõulisena.

Noorus „metsikuna“, noorus nagu seda nägime vanematel aegadel — mil kõik keelatud oli, ei saanud, ei suutnud endast avaldada seda nooruslist elutuld, tööindu, mida ta oleks vast vabana oma enda „mina“ igakülgseks arendamiseks suutnud. Noorus kammitsas — ehk lillekene päikeseta — kus nad kumbki oma saatussega rahul? — Ei, noorus tiivustatud vaid kõigest häist ideedest, täis eluküllasust, otsimiskirge, tahet, teha midagi enda, oma rahva, oma kodu kasuks — haridus kultuurilisel lahingplatsil — ei see noorus pea end kammitsas ja maha raputaski ta need valekammitsad.

Meie noorsoo-liikumise hälliks on meil koolid ja seda aastat tosin juba tagasi, kui maamulda varises meid aastasadu tallanud ida režiimi, koos oma käsilaste baltlastega. Noorus vabanedes koolest — saab esialgu meil aga pahatihtigi liiga ruttu „vanaks“ nagu haihtuks liiga ruttu leegitsev tahe, püüd rünnata järeljätmatult edasi täis noorustuld, täis loomingu tuhinat — et ümberlõhkuda kopitand ja iganend tammumine ja virelemine — et leida ja luua elu paremat, et saavutada kõrgeid sihte, et olla vääriiline üksus meie rahvuslikus eneseolemises, meie kultuurhariduslikes elus. Tean, siin ei ole pahatihti süüdi üksi mitte nooruse passiivsus, vaid süüdi on ka meie vanemad haridus-, kultuur tegelased — ei hinda nad ju sageli noorte tööd ja püüdeid väärioliselt, vaadatakse pahatihti üleõla, rääkimata käsi külge löömast.

Kuid ei see ega ka teised rünnakesed helkivas noorustaevas suuda noorust teha skeptikuks. Me mäletame veel vägagi hästi meie Vabadusheitlust — eks põlenud noorsoo rinnus tookord sama tuli, mis lõkendas meie esiisade rinnus sadu aastaid — püüti võorrast võimust ja võerast vägivallast vabastada oma kaotet kodu, oma rahvas, vabadus ja oma enda „mina“.

Vabadussõja lõppedes asusid meie noored endid väljaspool koole tugevamini organiseerima — tõeks pidades, et ühendusest hoovab jõudu. Ja edu oli noortel, üle maa tekkis noorte tulipeade koondusrakud — Ülemaalise Eesti Noorsoo

Ühenduse osakondade näol — koondades enda ümber noori, et üheskoos õppida, täieneda, kasvada, kasvada sitkeks nagu taara tammed, et ei murduks elutormis.

Ka meie kodulinnas (Narvas), selles Ida-Eesti kantsis, kus kokkupõrkavad kaks iselaadilist kultuuri — Lääs ja Ida, noored koondusid ühise lipu alla 1924 a. asutades ÜENÜ Narva osakonna, et tegutseda Ida „valveposti“ raudvara värskendamiseks — seades oma ülimalts püüdeks olla õigeaks teenäitajaks, suuna andjaks otsijale, perule noorele. Tegutseti innuga ja andumusega ja töö kandis vilja. Siis tuli aga pidurdus, tahtmatult hulgale noortele — riisudes neilt tegevusvõimaluse tükiks ajaks.

Kuid noorus-elutahet, seda kirge, midagi hääd saavutada, tahet teha tööd, ei saa pidurdada jäädavalt — ei, praegu on see noorte koondus jälle tegutsema hakanud — olles täis tahet elada, töötada, saavutada ülesseatud sihte haridus, kultuuri väljal.

ÜENÜ Narva osakond, asudes käesolevaga väljaandma noorte häälekandjat igakuuliselt, katsub ka selle relvaga, mis sisult vaid täis noorustuld, pihta anda kuni raud veel tuline. End suuta väljendada tõetruult nagu seda hoovab hingest, võib ainult paberil, omas häälekandjas, praktilisemat paika seks pole. Narva noored on sest aru saanud, kuid nad on seega endale võtnud ka suure töö, vastutuse, ent ka lootuse, et nende hääd algatust ka hinnataks.

Edu jääb vaid soovida noorte algatusile, noorte tööle — tööle mis kasuks meie kallile vabale kodule.

M Vaarpuu.

Eesti Parnass.

Eesti Parnass — oi sind nõuetut.
Eesti Parnass — oi sind jõuetut:
nagu pühapäine kirikutee —
mitusada külameest
ruttab kirikusse;
igaühel on kronu ees,
sõnnikuvankri ees,
ja pahn vankriredeli sees.

Hart Tenn.

Kandkem kevadet rinnus.

Mõni sõna meile endile.

Mai toob kevade kaasa.

Siis, kui hakkab langema õietolmu ja aja imelises ringkäigus saab vanal aeg täis ning pakatavad igatsevad ootused uue ja parema sünni järele ja lootused hellitavad sellele õnnistust, siis ta tuleb...

— Kandkem kevadet rinnus, kui tahate olla noored! hüüab elutule ja tuulemaade vanalaulik Gustav Suits ühes oma paljutuntud ja noorte südamesse kasvanud luuletises.

Ei ole ilusamat ülesannet noorile kui **kanda kevadet rinnus**. Ma ei tea uljamat kutset, kui hüüdu kaasatulla kevade tormikate vetega, kuulata kevade helinaid ja tuhandeis ärkavais häälis värinal märgata elu kõige jõulisemat ja sügavamat loomisejutlust. Kevadet rinnus kanda — see on hoida **usku** homsesse päeva, igatseda kõike, mis puhas ja karge kui kevadine taevaletus, ja tunda **valusat nälga hea ja suure** inimese järele. Rännata töötahetega läbi enesetundmise ja humaansate väärtuste leidmise puhastustule tõsise ja

ideelise tulevikumõtteni, vaimukultuurini, üksteisemõistmise südametekaevikuteni, kus otsekoheisel sirutataks vennakäsi — selles kohisevad meie, noorte, tormikad kevadveed. Nii kanname kevadet rinnus vist kõik.

Need „Viirese“ leheküljed, mis ilmuvad mais, on ka määratud kevadet tooma. Üksi on tihti raske olla, ja kerge on väsida kui tuleb pea trostivalt püsti hoida, et ta ei langeks norgu. Üksijäänud noorile on tarvis leida ideelisi sõpru — julget lipukandjat. „Viirese“ käesolevast nr-ist ÜENÜ Narva osakonna väljaandel ilmuma hakates tahab seada selle omale ülesandeks kogu Alutaguse nimel ja hüüda kõigile

„Kandkem kevadet rinnus!“

Mul ei olnud sümpaatsemat ülesannet, kui kirjutada toimetusele kaasahüüdeks neid ridu.

Leo Grandberg.

Narvas, lehekuul 1930 a.

Ta noppis ja pillutles lilli...

Tõusvasse päikselööska poole sinivirvendava vee sööstus ta. Kargles üle õite, üle lillede, üle kivide tantsiskles ta...

Silmis nii julgeis sädeles õnn, sädeles rõõm. Vilgahtus pilk kui otsisklev kedagi, otsisklev velle — pilk kui ambunool tungiv kõikjale.

Päikse paitades ta siidpehmet nahka, ta noori, veel arenematuid rindu, ta neitsilikult painduvaid puusi — hõljus edasi ta. Tuule h, valedes käharais juuksis ta noppis ja pillutles lilli ja laulis. Laulis noorusest, laulis elust, laulis igatsusist. Kilas pulbitsevast noorusest ta, kilas tarmukast elust.

Seiras ta pilk siis mind...

Siirdus mu teile. Tuli mu manu pool avali töotavi sui... Leidsid mu huuled ta verevaid huuli, huuli täis kuuma kirge...

Imes siis must kurbi, rahutuid igatsusi, imes must sihituid otsisklusi — ent asemele kylis ta lilli, pillutles õisi ymber mu. Laulis ta mulle heldiva häälega õnnest, laulis armastusest, laulis kirest.

Ent lilli veel kyll ja polnd lõppend ta tee... Vallandus mu embusest, hylgas mu hellivaid käsi!

Ja tõusvasse päikselööska poole sinivirvendava vee sööstus ta. Kargles üle lillede, üle õite, üle kivide tantsiskles ta...

Ta oli — kevad!

17. IV. 30.

Aleks. Aeie.

Jääks sa igavest nii!

Jääks sa igavest nii lapseks suureks, kelle silmadesse võiksin vaadata — kus mul vastu särab avaruses suures, selge järvepind ja uinuv metsamaa...

Jääks sa igavest nii lapseks süütuks kelle hingest kaunid helinad — trööstiksivad teisi valus suuris — peletaksid varje tumedaid.

Jääks su pilk kui sinijärve vesi püsima mu hinge hellalt nii — et ei elutormides ma ära väsiks, helgemaks ma muutuks koguni.

Stelo.

Kesk hirvitavat ümbrust.

So kässi lehmä, peni laknu,
So oma poig es anna suud.
G. Suits.

Ja see on ta viimne kevad... Selliste mõtete kandamiga ringlesid ta lähidased ja ta — Mall — isegi aimas kordsaabuva lähenemist sel kevadel. Aast aastast oli ta säilind kõbusana, ent tänavu kevadel oli kängund ta elujõud sedavõrt, et vähemgi kõndimine väsitas teda hingeldamiseni. Sel kevadel vanake suutis väljuda häda-vaevu kepi najal vaid viivukesiks. Ta lähidased leidsid lõpu olevat selliseis aastais ülitavalise. Vanakese enda sisim ilm aga sisaldas pelgust hääbumise vastu, tahes elada ja ikka elada edasi. Elada mitte ainult vanuse aastatearvuga rekordi saavutamiseks, vaid ammugi enam üle üheksakümne aasta näht-naudit ja nüüd nii armsaks saand areneva maailma edasi-nägemiseks.

Oli siis elu hellitand vanakest? Olid ta rauga-aastad kerged?

Oh ei! Elu-saatus oli olnud üpris karm ta vastu: ei mingit õnnekülvi, küll aga küllaldaselt rusuvaid kannatusi ja kurvastusi. Ja ta raugaigagi oli kui üksikuks jäänd hiiepuul huluvate tuulte vintsutisis. Mehe oli matnud Mall varajases elueas; ta kahest pojast oli üht sõda — verekoer — surmavalt purend, ja teise — kurja tõppe lõpnu — oli vanake lõpmatus südamevalus asetand haigutavasse auku ristirägas-tiku keskele paar aastat tagasi. Ta pika eluaja väitel olid varisend haudata kaas-aegsed viimseni. Ajakeerises oli läind võõra valdusse ta omandus — sünnikoht. Mallele oli jäänd sinna vaid elutsemisvõimalus surmani. Ent ometi oli vanake leidnud milleski hingelohtu, et tahtis elada — vist igavesti ..

Selline elu kesk hülgavaid võõraid, kesk hirvitavat ümbrust oli mõru; Mall ihkas sest ümbrusest väljapääsu — eemale üksil-dusse, vaikusesse. Sel kevadel ta soovis siirduda taluelamust vanasse rehetare-kambri, et surra rahus.

Ja too soov leidis rahuldise.

*

Ühel kevadisel keskpäeval nii lähedal Mall astus perenaise toetusel talumajast õue, et siirduda elama — õieti surema — armsaimasse ruumi. Palav keskpäevne

päike piitsutas valusalt vanakese palgeid ja läbides viljapuu aeda magus-uimastav õielõhn torkis nina. Kesk aeda ta peatus, vaatas kõiki nii suuri silmi — kui näeks viimne kord. Segas kepiga puude alust õiepahna, painutas pää õieli silmitsedes mesilaste suminast kohisevaid, päiksekulla - kühveldusid õitsvaid viljapuude kroone. Siis püüdis korraks pilku pöördä päiksele, sõnades samas:

„Miule om kik elukärä sama valus ku sii päe sääl kõrgel silmle..“

Jatkati matka, Malle oli tavalisti rõõmustav kevadilm nukrustand. Sellise mee-leolu manas esile vist aimdus, et see on viimne kevad näha... Jõudnud rehetare-kambri ta otse langes sinnatood pingele, olles väsind talle nii pikast matkast, ja kõneles hingeldades:

„Siit ma vist küll oma jalge kaugemale enäm vällä ei... vii... Siin miul om vagune ja ää... Siin om miu sündümise kotus ja kasumise ase... Siin om miul rahu... Siin om maapõrmand — ei kuule astmistki. Siin kambren ma vist sure...“

Siin Malle uues asupaigas oli rõske ja jahe kui keldris. Too ihaldet kamber oli madal murdpõrandaga pimedavõitu ruum all rohelisse samblasse kasvand õlgse katuse. Siia paiskus päiksepaistet ainult suvepäevil ja siiski vaid varahommikuti ning õhtul päikse loojudes, sest kambri silmad olid raiut vaatama pimedasse põh-jakaarde. Kamber oli seisnud juba kaua aega tühjana ja muutund elamiskõlbma-tuks. Suvise aja tõttu oli võimalik Mallele siia asuda. Talle oli tood siia voodi ja selle ette asetet pink veepangiga, kust võis vahetevahel kasta kuivavat suud. Pliidi ette oli kant puid ja hagu, millest perenaine üritas tule, et saada kambri eluruumi kuivemat õhku ja sooja. Üritand tule, perenaine lahkus ja Mall siirdus pliidi ette koldekivile tulepaistele, kus istus kohendades tuld kuni perenaine tõi talle lõunasöögi.

„Sia lämbut siiä ärä kah,“ ütles ta tulles kambri ja jättes ukse pärani lahti. Vana pliit oli ajand kambri täis suitsu ja vingü.

„Ei jole ädä midägi. Silma läits tõist vähä. Suits kuivats kammert; siin om ka sääst kopi lõhnä sehen, oles vaja kadaje suitsu. Lase mull Karja Juku raasike kadajit tuuä.“

Õhtupoole veetis vanake päämiselt voodis mõtele jaurates. Oli pisarategagi meeleolupuhanguid, milliseid manas esile ilusate mälestiste esileküündumine ja küsimuse kerkimine: pean ma siis tõeste surema sel ilusal kevadisel ajal? Õhtul tuli karjane kadakate ja koertega Malle külastama. Koerad üllatusid vanakest siit leides. Vanem koer silmitses vanakest otse uuriva-kaastundliku pilguga, noorem kutsikaohu — aga pahandas rauka hüpates vallatavalt sängi. Samas kostis kambri põrguline pörin ja karjane koipas kambri õue ning otsekohe säält tagasi karjades rõõmlevalt:

„Lennuk!! Mall tule vaatamel Lennuk!“

Saamata nõusoleku ta haaras vanakese käest ja talutas voodist lävele. Teraslind sukeldas läbi eetri parajaste madalalt üle küla mootori käratsedes purelev-energiliselt. Loojuva päikse valguses läikles ta kere ja tiivad, ning kettana näiv propeller peegeldas kiirte vihke. Vanake seiras huviga tehnika saavutist, ja see kaugemale jõudnud, ta sõnas:

„Oo ilmaime! Ja sääll om inimene sehen?“

Vanake saatis surisevat lindu oma õnitleva pilguga kuni see uppus silmapiiri taha päikse loojangupunna. Lahkudes lävelt ta lausus:

„Ei tää kuhu temä Looja loomake viil õhtu illä peas küll tõttäme!“

Tänaseks õhtuks ja eelolevaks öökski üürisid vanakeseaju endile mõttet moodsa tehnika kummalisist saavutisist, andes tunda korterikriisi kaduvikku mõtteile, millised asusid tavalisti vanakese ajus sel kängumise kevadel. Hilja õhtul Malle põletas pliidiil kuivatet kadakaid, öötsutades põlevaid kadakaid hämaras toas kui preester püha lõhna panni mirri ja viirukiga pühimas paigas haistmiselundite mõnuldes. Enne ööks sängi astumist ta käis suuri vaevu õues, kus langenud põlvili, suunas pilgu piiritusse ilmaaulasse, pomises mingit palvet ja luges sosinal midagi rütmilist laulu. Lõpuks manus öörahu, pilk peatund põhjanaelal. Poolunes magas vanake pea kogu öö; vahete vahel häiris und olematu lennukilärm ja kunagi kuuld... antenni pajatus.

Oo propeller! Oo antenn! Te tungite tšunglissegi — olete vallutand raugagiaju.

Päikse tõusuks olid õised viirastused materdanud vanakeseaju sedavõrt, et sääll tõusis küsimus: kas kõik näht „imed“ pole vaid viirastused? Hommikul esimesi päikse kiiri silmates, tõusis ta voodist, ehkki see nõudis ponnistisi, kuid kartes, et järgmisel hommikul pole enam see võimalik, sooritas ta mainit toimingut. Vana koer oli eelmisest õhtust saadik viibind kambri ja sammus nüüd ringutades vanakese manu paludes truu vaatega väljalaskmist kambri.

Päeva vältel vanake lamas ärkvel voodis või istus selle äärel vaadeldes läbi tuhmi akna kevadloodust. Otse kambri akna all seisis mets-õunapuu, sirutades oma harud kõduneva kambrikatuse kohale. Too puu tuletas Mallele palju meelde paljas-jalgsest lapsepõlvest. Vanake mäletas üpris hästi tolle puu „ubinate“ maitsekust, eriti vähe külma näpistatuna. Ta oli vana puu, umbes Malle vanune. Nüüd seisis ta veel, kuid seisis juba kuivanuna... Ta ümber kasvasid teised puud ja olid nüüd lehis ja õisis, ega avaldand millegagi, et nad märkavad seda üht nende seast. mis oli kuivand ja ootas saagi...

„Just nägü inimeste sean,“ mõtiskles Mall. Ja taga kuivand mets-õunapuu kasvas tiigi kaldal vaher, mille otsas askeldas kuldnokki rõõmsalt oma majakeste man. Ent nendelt pööras vanake pilgu peatselt teisale. Nad olid talle liig vallatud-rõõmsad.

Lõuna ajal jooksis Malle kambri karjane pabeross suunukas vingu andmas.

„Ka om sul siin nüid küll ää?“ küsis Juku, ja nähes, et vanake ei taha vastata ta meeleldi otsustas teha pikka juttu.

„No ja mis sul sis siin ikka viga eläde! Elad koeraga ku kuninganna! Aga ega üksinti vist sa iki ei julge olla! Krants piab iki siin oleme!“

„.....“

„Sa nällüted mul koera ärä ka. Egä ta eiläst saandike süüvä ei jole saanu? Mis?“

„Sai iki kah, pojuke.“

Vanake oli loovutand enda söögist kaugelt suurema osa koerale.

„Mul karja koera vaja ja sa ei lase koera kambri vällä!“

„Lassi tõise ennist vällä küll, aga käis palt lohust vett lakmen ja tulli kambri ukse taga.. kaapme. Ta esi taht.. miu man olla,“ kõneles vanake ilmse vaevalisusega.

„Või sedäsi. No mis sa siin nüid sis tiid peris?“

„.....“

„Mis? Ka aige oled peris ikka vee?“

„Aige või.. Miul vist om täo kevade

minek...“ Vanake kõneles värisevi hääli.

„Tahad iki viil eläda või?“

„Tahas jah, aga sii elu om..., ka...“

Ta ei lõpetand lauset ja karjane jatkas ootamise järgi:

„Sa pelgät surma, aga inimese tapave ega pæ esi ennäst. Täämbe alle lugesi pereme'e „Kajast,“ kudas üits koolitüdruk olli Emajökke karanu.“

„Mis temäl, latseksel, sis ädä pidi oleme?“

„Leht kirjuts, et vanempe ei olevat tat õhtuti vällä patsiirma minna lasken“. Sellepärast ta saanu pahates.“

„Vanempe jätive sis säändse jutu pääle tüdruku vitsutemede. Ka sis leht iki õiget kirjuts? Ma ei tahas sedä küll usta. Oh...“

Karjane lahkus, võttes kaasa koera.

Ja saabus teine öö vanakesele üksilduses — uues eluasemes. Vastu ööd kuuldus kambri ukse tagant kraapimist — Krants oli säääl. Kuid Mall ei suvatsend niivõrt pingutada, et minna avama ust. Koer heitis ukse taga puhkama. Öö oli vanakesele lilla, siiruviiuruline! Oli täis nägemusi, tontlike viirastusi. See olek polnd magamine ega ärkvelolek, vaid midagi lihtsõnastisega määritlematut. Hetketi ta pomises midagi, vahel hüüdis valjumalt, nii et Krantski väljas ärkas ja kõrva vastu ust surus terasemaks kuulatamiseks.

Ja hommik.

Higine oli vanakese ots esimeste aokiirte all. Hirmuhigi. Valupisarad. Kollakas valge nägu...

Perenaine tuli täna varakult Malle vaatama. Saamata mõningaile esildet küsimusile vastuseid, ta taipas olukorra tõsistust ja lahkus tasa-hiljukesi, märgand paari lusika veega vanakese siniseid huuli ja kuivand suud. Järgmisel päeval vanake lamas rahuliselt, kuid see polnd loomuline rahu. Ta lamas meelemõistusetä. Ainult vaikne hingamine avaldas elu olemasolu. Ta enam ei söönd ega kõnelend. Ei avand silmigi enam. Neil päivil käidi teda sageli vaatamas, sest oodati peatselt hinge haihtumist kehast — laiba leidmist kambri. Käijad vaid said nentida olukorra muutumast, niisutades surija suud. Koer truu valvas. Öösel ta magas kambri ukse taga, päeval kõndis kambri läheduses pikka ja tõsiselt. Pääsnud kambri surija manu, ta lakkus selle voodi äärel rippuvaid käsi.

Mingi side oli selle looma ja tolle sureva inimese vahel. Sõprus? Sõprus nii sügav, et loom tajus inimese olukorra tundes kaasa?

Kolmandal õhtul leidis karjane vanakese mitte enam hingavat. Tulid vanemad inimesed — asjatundjad ja nentisid tõesti

surma. Surm oli lahkund laiba mant alles äsja — laip oli veel soe. Krants lakkund surnu kätt tajus erakordset. Ta tõusis kahel käpal sāngi äärele, vaatas uurivalt laiba kollasesse, veretusse näkku ja lähendas siis oma koonu laiba näole kui haistes säält elulõhna. Seda mitte leidnud, ta lakkus rahulikult laiba jahedaid kortsuseid põski, millisel teolt ta peletasid manu-rutand inimesed. Ent keegi ei vaadand koera silmisse... Säält oleks seda leida võind, mida ei leidund ma nurutand inimeste silmis.

Pimeduses kanti vanakese laip voodiga välja mets-õunapuu alla. Säält teda tavalise laiba pesemise kombe järgi pesti. Pesti külma veega rohelisel murul. Pesijaiks oli kaks vanakest külast. Toiminguga rutati, sest idakaarest rullusid üles äiksepilved. Välkude valgel topiti kõhn ja kerge laip surnurõivaisse, mille järgi kanti see kambri lautsile õlgile. Päitsis põles kaks küünalt ja lautsi ümber oli karjane toond kaasikust noori kaski lõhnavaid magusasti.

Selleks ajaks oli lautsi ümber külast paar rida vanakesi kogunend. Keegi vanamees prillidega ninal luges päris pikalt hetkekohasest raamatust. Ja vanakesed laulsidki Malle laiba man. Laul kostis ses ruumis õudne kui hauas, päälegi piksekärgatiste segatult.

Rutuga lahkuti selle järgi õudsest paigast. Ei keegi jäänd valvama pääle koera ukse taga vihma käes värisedes. Kõik sööstisid kodu poole kui surma tuul südame all.

—

Ja järgmisel ööl otse hirmsat juhtus: maja leegesse puhkes, laip särinal põles ja tuhaks sai, ei kontigi koerale jäänd...

--

Hommikuks oli rahunend taevas tormi käes pilvede mäss ja päike tõusis helgena. Õhk oli täis piksejärgset lahedust ja värskust. Viimsed vastuhommikused vihmapiisad olid kustutand hõõguvad sõed ahervarrelt ja jahutand tuhka, milles hommikul tuhnis Krants kui otsides midagi. Ta läbis siis küla ja kadus metsa poole ning ei tulnud iial enam tagasi koju. Päeval kõndisid ümber ahervarre inimesed ja hindasid ainelisi kahjusid. Rehetare oli hävind ja kõrvalolev viljapuu aed saand kannatada. Vanast mets õunapuust seisis veel jäme tüvik kui mälestusmärk kellelegi...

Kellele?

Ent lopsakaid õisis puidki polnd tulehaarded jätnud puutumata. Veel eile õievahul kroonega kasvavaist puist oli üle õö saand surnd, kõrbend tarbepuud.

—

Millest puhkes tulekahi?

Kuhu jäi koer?

Koer ihates vihma ja päikese käest kambri laiba manu oli kuidagi avand kambri ukse ja siirdund lautsile, kus ajand ümber põleva küündlaga lühtri õlgisse.

Kurjategijat ise oli näht naaberkülas hullununa.

—

Mai.

Kepid, mantlid, püksid.
kingad ja saledad sääred.

Tühjus!

Uitman tänaval maipäikesen
on inimeste summ.

Kõik väljan — suured väikesed,
ilm kirju eagu lumm.

Lellus!

Surut vastu külge külge.

Soe,

külm.

Hingen uikaman oboe —

armastan sind ikka!

Jalutelib tänavtolmun

poiss ja plika —

Süda puperdaman mantli kuumusen.

*

Maipäiksen vaateaknal säraman

võltsjuveelid —

Osta!

Nad isuäratavalt päiksekiirin

riitta kombineerit.

Hind?

Ees vaateakna seisatus mannekiin,

Hind 555 —

Hing müüja,

keha kauplus,

armastus on müüa

en gros,

en detail.

Kes soovib osta —

hind napp!

Vaateaken — võöbat näolapp.

*

Mai tulnud — inimhing rõõmustab,
teeb lärmi.

Päike atmosfäri kuumendab,

toob ajju pärmil

Patrull,

protokoll.

Peet Tooma.

Eks sure paljugi inimesi kesk hirvitavat ümbrust ühegi omakseta, kes valvaks ta surivoodil ja kätleks ning paitaks teda lahkumise eel. Eks tõugata hauda paljugi laipu — paljusid matavad vaid palgalised elamata üle hingeliselt midagi erakordset. Eks kasva paljude hauale vaid kidur umbroht ja eks pilluta sinna naaberhaudadelt näruseid närtsind lilli.

Ent Malle kalmistul — ahervarrel — tärkas järgneval kevadel lopsakas rohi.

Julius Parts.

Viljandis, 1. mail.

Laupäev.

Suur ratas päike käiman alla

On kulminatsioonist sinisest,

Ta lämmeväravad veel valla

Ja ise päike kiusman inimest...

Siis tuleb õhtu:

Mant sauna leili hõnga

Kaudu avat ukse

Kui loiult kēdrat lõnga,

Mant veisteaja piimavilet.

Ja lüpsinaiste lauluvinet,

Alt koplint kõlksvaid kirvekopse

Kui kanakulli tiivaropse

Lõõb astujalle vastu

Toant õvve. Tukse

Roidumuse... Sant astu...

Siis minek sauna:

Een isa naine kui kuul,

Ma taga, käen vihad,

Pesu, seep, tükk naeru suun.

Koorime endid, laps kui leppa,

Siis porgandpaljalt leilituppa

Kun ootaman sasipäi poiss. Meid kolm.

Koon roiuga tööhigi ja tolm

Sulavad hallin lõõman

Leili. Õkvund pihad

Veel kiheleman kõõman...

Must nahkhiir otsan valge kepi

Õuel. Koer haistman saia haisu,

Koon poole toa... Üle trepi

Poiss aita lipsab kabu kaissu...

Joh. Kaup.

Variseerlik moraal ja kaasaegne kirjandus.

Kunst ei tunnista enese kohta maksvaks seadusi, mis tema avalduse avarust piiraksid, aga ei pyya võimu kellegi üle; moraal ihkab hegemooniat kõigi eluavalduste, ka kunsti üle.

R. Kangro-Pool.

Ajast, mil inimkund synnitas sisemisest sunnist suurte valudega kaksikud: sotsiaalse moraal ja kunsti või kitsamas mõttes kirjanduse, on need kaksikud tyltsend ja kisklend yhise piimapudeli — inimese eluavalduste — pärast. Esimene, moraal, väike ja pödur pärdik, hädaldab kriiskava häälega, tahtes kista omale kõik — ent on võimetu lahkuma hällist! Teine, kirjandus, priske ja elujõuline tytarlaps, vaid naeratleb, olles rahul kõigega — ja talle kyynitetakse piimapudel.

Nii on kestnud see läbi kogu inimkonna arengu: moraal, tahtes olla tyrann kõigi eluavalduste üle, on mõistnud hukka kõik elujõulise, elujaatava, mis ei mahu kunstlikult lood moraal piinapuuri, mis on lähemal loomulisele võltsimatule elule, mis elab oma ajas või on jõudnud sellest ettegi — kõik see on amoraalne, on kahjulik inimkonnale, on väärt saata tuliriidale. Ja selle asemel kirjandus propogeerigu sotsiaalse eetika tendentsi, s. t. teisi sõnu: jäädagu Janseni, Masingu või Arveliuse õpetlikkude juttude manu. Rääkimata Anakreonist, Bocacciost, Zolast, on moraal omal ajal taunind pea kõiki suuremaid talente, n. Shakespeare, Byron, Goethe, Ibsen, Strindberg, Hamsun, Aho, Gogol ja isegi Tolstoi j. p. t. On tunnistet ebakõlblaiks, moraalselt kahjuliseks meie esimesi yrgjõulisi laulikuid K. J. Peterson, samuti E. Peterson, Tuglas, Visnapuu ja kogu „Siuru“ ryhm. Ja nyid — Hugo Raudsepp, Mait Metsanurk, August Jakobson...!

Ja ometi on kõik need võitnud, ometi on nad tõusnud autoriteediks! Miks? — sest et elu, võltsimata, tõeline elu oli nende poolt, et neis oli elujõudu ja mitte ainult virisemist. (Ja autoriteede ees roomav moraal nyid lakub juba nende jalgu!)

Meil lyyakse praegu lahinguid „Mikumärdi“ ymber, otsitakse säält igasugu võimalikke ja võimatuid amoraalsusi, avastatakse „koerapulmi“, nilbusi ja jumal teab mis. Igasugu papid ja „papist“ inimesed

Fr. Schiller,

(sünd. 1759, surn. 1805) kelle surmast 9. mail 125 aastat.

atakeerivad Raudseppa — sest sel oli häbematut julgust ja jättis oma komöödiast välja (?) moraalijutluse, tendentsi, julges kujutella inimesi nagu nad on: „segu halvast ja hääst“ julges nimetada teisel juba ammu kolikambri heidet ilutsemisi ja idealiseerimisi. Ja kogu rahvas yksmeelselt on tunnistanud selle hääks, on võtnud omaks — eks konstateeri see „Mikumärdi“ elulisust.

*

Teie moraalitsejad „kriitikud“ kardate näha endi inimlikke puudusi kas või kujutetuna komöödiaski, teie kardate näha seda, mida ei karda terve, vähem moraal

Rõõmsaid Suvistepühi

soovib „Viirese“ toimetus ja talitus oma lugupeetud kaastöölistele, sõpradele ja lugejaskonnale.

kidurast tsivilisatsioonist rikkumata mass, teie kardate avameelsust, sest teie moraal nõuab võltskust, nõuab teie telgitaguste lihastemiste ja „koerapulmade“ jätmist telgitaha. Ent „me tohiksime“ nyyd kirjan-duseltki nõuda, mida ammu nõuame healt ajakirjanduselt: ausat informatsiooni. Tõde pole myydav, pole kättesaadav altkäemaksu eest ei hääduselle ega ilule. Pole kellelgi õigust tõsiasju võltsida, olgu kiriku või riigi **moraali** (minu sõrendus — A. K.-A.) või esteetika nimel (H. Raudsepp — „Kirjanduslik Orbiit“ № 5).

Kas teil pole millalgi olnud tundmust, et teie olete pärit kaheksateistkymmendast sajandist; kas teie millalgi pole mõtlend Adam Seeliohvi sõnule: „Ons see kultuur et kannate seal šlipsu, kus lehmäl on kell! („Mikumärdi“).“

Kõik mis elujõuline ja võltsimatu, see on teile virisevaile kardetav, seda tahate te saata tuleriidale. Ent kui keegi pikajuuk-seline poisike kohvitassi man kirjutab „romaani“ karjatydruku ja vyrstipoja „truust“ armastusest hää lõpuga, kui kohvikupoet, kes pole näind, kas sõnnikut veetakse auto või lennukiga, kirjutab romaani maaelust ja sääljjuures oskab viriseda — siis on see teile vastuvõetav!

Kui yldse rääkida kirjanduse mõjust lugija ellu, siis oma sympathyaga logard-likkusele, millega annavad just noorile väga kardetava emotsionaalse orientatsiooni

võivad kahjulised olla vast Rohu „See mil-lest avalikult ei räägita“ ja Kirsimäe „Pu-hastustuli“, eriti viimane oma Mõtsalinnu „õilistamisega“. Ent seda teie ei näe — või on see tajumata teie mõistuselle, näete kyll mõnd kas või suudlusstseeni! „Pimesoolik lõigatakse välja ja keegi ei tõsta kisa, kui aga ainult raamatus kirjutatakse, et üks meeldiv tytarlaps andub meeldivale poiss-lapsele, siis kuulutatakse Soodomat ja Komorrat (August Kirsimägi — „Vaba Maa“).

Aga meie noored, meie „viireslased“ ei taha olla nii konservatiivsed, nii kitsa-rinnalised ja nii laisad, et kuidagi tunnis-tame vaid seda, mis on olnud, mille poolt on kõik: moraal, traditsioonid, eeskujud, mille kaitse all teie inimlik laiskus on valind selle kergema tee. Aga meie tahame ka vastu kogu seltskonna arvamust käia raskemat teed, tunnustada ka seda, mis tuleb. meie tahame olla radikaalsed ja astuda välja tõe eest. Meie noor hing on avaram ja ei mahu teie moraalii piinapuuri. Ja meil on häbematut julgust hyida Juhan Liivi sõnuga:

„Sa võta ilust viimne ilu
ja tõest võta, viimne tõde, —
peab olema, — siis võltsist viimne
võlts, —“

Aleks. Kaelas-Aele.

18. — 20. aprillil 1930 a.
Viljandis.

„Viires“ tänab lahke toetuse eest

- härrasid: 1) Narva Ühispanga direktorit
- 2) Kreenholmi vabriku direktorit
- 3) Kalevivabriku direktorit

**Viljandi maagümnaasiumi eneseharimise rühma
kirjandite võistlusel auhinnat**

luuletisi.

Kujutelm Elust.

Surm.

Et kuulduks kuul
Nüüd huilga avat mu huul —
Lajahtub laas,
Raksahtub paas,
Et paiskuks kui rajutuul
Huilates taas
Südamelt kaas

Ja avastuks alastet hing.

Kui haarav nõiaring
PiiRand mu südamehelinat —
Ei mahti saand vilehelinad
Purskuda välja ning
Hõisata, hüüda, et ülimat —
Tunded kuus tärkavad ülivad. —

Nautida pole kui — mõtiskelu

Riivates osutab — Elu,
Tulvil nuttu ja naeru,
Rõõme ja morne vaevu,
Tuska ja virilat valu...
Torm purustab laevu,
Helget hävitab naeru

Ja mõirates, keerutes kannale

Ta kihutab raipeina rannale
Üksikud inimkorjused vaid —
Elugi murdlaine kriiskavaid
Raisakulle ässab me kallale,
Kõveraaid küüsi kes kiskuvaid
Kibedalt torkavaid, teravaid

Taovad me punasesse, pehmesse lihha.

Ent võitluseihha
Süttib siis meel.
Kisendab keel.
Tulisesse vihha
Paiskub siis veel,
sammub kes teel

Kõikijuhtiva maantee radu.

Ja seirab säääl kadu
Otsatu vaenlasteparv
Haihtub nende hiigelarv —
Kui varitsev madu
Hävitav relv me on karm.
Võitluses kadugu arm!

Võitlejat — võitjat tulvab siis võidurõõm.

Kui põletav tulilõõm
Leegitseb olemus tema.
Inertselt otsiskelema
Sööstub. Ning ainuski sööm
Erutist kihutab keema

Ülesti ta siis, võitlema —
Tas pulbitseb ülendav võidurõõm.
Veel tahan hõisata, hüüda, et
Ülimat nautida pole kui Elu
Tulvil helget naeru, võitlust ja valu —
Kõigil meil eluteel pillutet.

Ohoo! Mis kilkad sa ebedalt säääl
Kuuldub et minugi juurde su hää!?

Eks kilka — eks naera, veel sul on hetk,
Kuid tea, et algab ka minu retk.

Lõbutse, ihale — ei vist sulle sisendu aim,
Et saabuval minutil oled ju mannetu vaim.

Hävita, nea ja pilka mind nüüd —
Kuni katab sind minu jääkülml rüüd.

Või arvad, oled võimsam sa minu väest?
Eks näe, eks näe, kas pääsed mu käest!

Kuigi sa pilkad mind, hüljata ihkad,
Südamepõhjast mind armutult vihkad —

Ometi loatultki saabun su manu,
Emban su liikmeid, oma kustutan janu.

Su huulist ma imen karminse su vere,
Et kuivuks jõhvkudeks su soonestik ere.

Terassõrmil su südame pigistan kokku —
Ei jää su kehha ainsatki elavat rakku.

Miks vahid, miks vahid, hirmuhelk sul nüüd silmis,
Karge tõde, mis ütlen, pole see vaid filmis.

Võin saabuda juurde su kui pimedaim öö,
Ka kargan su ette, kui sul kibedaim töö.

Tulen ka siis, kui mind oodata ei tea —
Noh, pilka siis veel, naera, vihka ja nea.

Ma himustan sind, sest meeldib sinu lõust,
Ei hooli ma sinu, ei kellegi nõust. —

Kas tunned, et seisangi juba su man?
Ei taipu sa siis, et varssi sa Manalan?

Ahaa! Nüüd kahvatult hädaldad. hoigad, ägad
Ja abituid pilke sa omaseile jagad.

Oi õrnake õhvake! Tahad, ma aitan!
Ma vaevalt vaid puudutes palgeid su paitan...

Taipad sa juba nüüd, et oledki ju minu!
Ei märka sa siis endal lebavaid surnulinu?

Igavesti oled mu võimuses, ei sa enam pääse.
Armuiharuses pigistan su ümber käe jääse.

Liivasalus.

Kevad, too kes tõusnud neljast aastaajast inimeste silmis kõrgemale ja keda looduselapsed, tundeinimesed hüüavad oma lemmikuks, oli saabunud.

Avanenud sellised ootamused, otse tiivistatud võimalused ma laskusin ta rüppe -- aroomi ja päikeseküllasesse kevadavarusse.

Too oligi üks kevadpäevi, mil saabusin.

Pikkade ähmaste taliõhtuste mõtete tulemusena avanes nüüd kevadpäevade saabudes nende õilsate soovide ja mõlgutuste täitumine.

Saabusin. Mööda külavahe teed samusin. Teest paremal kuusemets mühisev ja mäeseljakul vasakul rühm talusid mõisa rendimail.

— Olen siis lõpuks teel Su manu, mõtlen, ei Sa vist aimagi seda.

Taas leian end vaatlemas tärkavat loodust. On veel vara, veel pole kevad jõudnud hiilgetipuni.

Ent siiski. Esimesed kevadlilled ületavad kõik hilisemad.

Kohal, kus tee käänu teeb, silman väljalt tulemas eite.

— Kas võite öelda, kaugel on siit veel Liivasalu? küsin peatatades tulijat.

— Liivasalu? Minge siit otse üle heinamaa kuni mäe servani, säält näete esi Liivasalu talusid, lausub eit, ise vana ja küürus, ning teeb minekut.

Lõpuks mäeseljaku tagant ju paistma hakkabki Liivasalu. Oo, kuis nüüd igatsen sinna.

Taas jooksegi juba. Ligemale, ikka ligemale Liivasalule, kuni mind ju märganud talu koerad, kes võõra lähenemisel valjult haukuma hakanud.

Jooksen... kuni väsinult peatun ja toetan talu aia najale.

— Kui ta nüüd näeks. Kui ta nüüd...

Aga ta ei näe.

Talu õuel pole märgata inimesi, vaid koeri, üht suurt ja valget, teist veidi vähemat ja musta, on näha haukudes tiirlemas õuel.

— Kui ta nüüd ometi... Kui ta lõpuks siiski...

Ent pääle koerte ei märka mind keegi. Nüüd juba lähenen õuele. Meelitan koeri, need muutuvad sõbralikumaks ning liputades saba lähenevad mulle.

Ent lõpuks läbi avat ukse astub välja Juha ning vastu tal tõttan avakäsi.

— — — — —

Päev ruttu möödus Liivasalus. Pärast lõunat me võtsime väiksema mustakarvalise koera Poni ja ruttasime metsa.

Olles eemal talust ma hüüdsin metsaveerul ka vana laiska Paukat kaasa.

Taluõuelt ta märkas meid ja noolena ta pani jooksema me poole.

Kaua me matkasime metsis, vahel väsinult istusime.

Palju meil kõneldud oli, kui pöördusime tagasi Liivasalule.

Teel sattusid aga Pauka ja Poni küla koertega tülli, mis aga õnneks lõppes ruttu.

Noorem väledam Poni teel tihtigi kipus vallatema, mis aga ei meeldinud vanale elukogenud Paukale. Ja läksidki kaklema veel kodu ligidal, müidu nii sõbralikud Pauka ja Poni.

Olin vist minagi süüdi ses tülis. Olin Paukat ärritanud Poniga vallatama.

Sellest siis tekkiski tüli, mis ei tahtnud lõppeda, kuni olime Juhaga sunnitud tülitsejaid veelompi ajama. Alles siis laskis Pauka Poni kõrvad lahti, kui ise kaelani sulistas lombis.

Lõppenud kevadpäev Liivasalus, ma tegin ettevalmistusi kojureisuks.

Koos Juhaga me väljusime õhtupimeduses Liivasalust, et jõuda veel rongi läbisõiduks kolme-nelja kilomeetri tagusesse jaama.

Tuli mind saatma truu Poni.

Jõudnud otse jaama viivale maanteele me seisatasime. Mattus ümbrus pimenesse ööloori ja kohal pää säras öötaevas lugematutes tähtedes.

Juha oli murdnud koduõuelt külakoerte hurjutamiseks pajuvembla ja andis viimase mulle kaitseks kaasa.

Lahkusime. Varsti me kaugesime teineteise silmist pimedasse õhe.

—

Juba ma astun rongile, istun kupee nurka ning vaguni rataste liikuma hakates vajun mõtteisse kurbadesse, et kaugenen sõbrast parimast jälle kauguste taha...

Ent hinges siiski Liivasalust kevadmällestised ilusad...

Mait Mardus.

Stiilikusest ja stiilitusest.

Mõni sõna Flaubert'i puhul.

Flaubert'i kohta on öeldud: „Ta kuulus noores eas toleaja ägedamalt romantilise, kätatseva, elumaitseva ja teravalt individuaalse noorsoo hulka, kuid oma loomuliku intelligenti ja enesekriitika tõttu võttis enda lüürilisi kalduvusi peagi taltsutada“. Ennast taltsutades sai Flaubert alles stiilimeistriks, millest ilmneb, et stiili võiks nimetada enesevalitsuseks sõnakunstis, väljenduseks, mis absoluutse täiusega avaldab kõik, kuid on sõnastatud äärmise nappusega. Selle kohta ütleb Flaubert ise, et leidub vaid üksainus sõna, mis teatavat asja õieti ära tähendab.

Gustave Flaubert

(sünd. 1821, surn. 1880), kelle surmast täitis hiljuti 50 aastat. Flaubert on mitte ükski Prantsuse vaid kogu maailmakirjanduse suurim stiilimeister. Tema tähtsamad teosed on: romaanid „Madame Bovary“, „Salammò“ j. t. ning novellikogu „Kolm lugu,“ mis sisaldab meisterlikud novellid „Herodias“, „Legend Püha Julianus Võõrustajast“ ja „Lihne süda“. Eesti keelde on tõlgitud „Salammò“ (Alle) ja „Kolm lugu“ (Saarest).

On eitatud stiili, kuna see paratamatult kaotavat elulisuse ja värske liigesl vormimisel ja ikka uuest ümbertöötamisel. „Sisuharrastaja, üdiotsija, printsibiinimene ja ma ei tea kes veel vaatab ikka tagedalt kui puudutakse küsimust stiilist või vormi ilust“. (Semper).

Kuid sama vastumeelne, kui on kultuurinimesele primitiivne mustus ja kasi-matus, võib olla ka toores, puhastamata

mõte. Quasimodo kohutav kuju varjas kadedalt sellegi osa tema hingest, mis polnud küürakas ega käabusline. Kui Looja andis talle armastust ja hellust, siis andis ta sellele niisuguse välise vormi, mis ei luba antud armastusele ja hellusele läheneda ega seda ära tunda. Nii umbes on lugu ka stiiliga kirjanduses. Olgu sisu, üdi, idee nii valdav ja õiliv kui tahes, kui ta on asetatud saamatusse, kobavasse, lohakasse vormi, siis on ta väärtusetu. Jah, isegi võib iseenesest sümpaatne sisu just viletsa väljenduse tõttu vastumeel-seks saada.

Lugedes meie viimasaja laialdast ro-maanitoodangut on alati tekkinud mingi halvav kõrvaltunne, mis sarnaneb umbes igavuse- ja rahuldamatusetundele, mis tekib tihti tühiste ja klatsijuttude pealtkuulamisel. Ja millest see? Kui Jakobson katsub oma „Tuhkru hobusega“ protesteerida ilmakorra või millegi muu vastu, siis on see teose õilis tuum. Aga kui autor hakkab seda venitama ja mäluma. ilma et see siiski allaneelata kõlbaks, siis on just eneseohjelduse puudus kõlbmatuse peapõhjus, eneseohjeldus aga ongi ju stiil.

Flaubert on saavutanud võrratuid väärtusi püüdes leida iga väljendatavale just ainust vastavat sõna, kuid ta taotleb ka kõlalisi väärtusi. Tal võimaldub see suure kultuuri, kõrge intelligenti tõttu — sulatada kokku artisti- ja intelligendihinge voorused naudingküllaseks sünteesiks.

Miks aga meil enamuses ei suudeta anda midagi nauditavat, mille vorm ja sisu ühinedes annaksid kunstiteose? Ja nii kurb kui see ongi — peab tunnistama, et see puudus sõltub meie ebakultuurilikkusest, s. o. enesedistsipliini ja enesekriitika puudumisest. Ainult meil vist on lubatud esineda säärase maamehelikkude „laia juttudega“, kus ilmast tahetakse rääkida, aga korutatakse viljakasvust, lehmapoegimist, loomatoidust j. n. e. Ime veel, et ei küsita — et mis ma'nd pidingi rääkima.

Muidugi ei saa nõuda, et meie stiilikultuur uhkesse õide puhkeks, selleks on meie esteetilised tarbed primitiivsed ja toored. Kuid sugugi ei ole võimatu, kui pandaks stiili seemegi idanema. Ehk — otsekoheselt väljendades — püütaks omandada vähegi kultuurilikkust. aga, kordan veel, kultuurilikkuse saavutame vaid kaudu eneseohjelduse ja enesekriitika.

H. Tenter.

Pühade laupäeva õhtul.

Veste.

Punakas märtsikuine päike oli ju kuu-siku harjale vajunud saates pikki varje sulavatele lumelaikudele ja poristele põldudele. Metsa all ja võsas valitses juba hämarus, kuulutades kiirelt ilmutav ööd.

Müts kuklas, piip risti hammaste vahel tossutamas marssis onu Juurik läbi paksu ja vedela, suured porilahmakad ja lumelörts aina tuiskas ta taga teel. Paberis kaenla all olid onul imelikud värgid: paras kolmetoobiline trummel ja tükk toru.

„Täämba jo pühade laupäe ja eks piab koa seda va krõbedat olema“ oli onu naisele kodus tähtsa näoga seletanud, ja siis alevi läinud materjaali tooma, kiirelt nagu oleks tal mootor all olnud! —

Ja nüüd marssis onu nagu endine vene soldat kunagi kiirelt üle põldude ja kraavide pidades kurssi toa taga asuval vanal kasel. Kask oli ju ammu onule abimeheks, sest onu, kes vahetevahel kõrtsist tulles teed ei leidnud, oli alati nina hoidnud kase poole, läinud ja ka õnnelikult koju jõudnud. Kodus läks mõnikord küll päris räbalasti, eit, ega see jäta hinge sisse — aga sellest teinekord.

Kuid täna ei käinud onu kõrtsi teed. Ärevus ja pühade eelne rahutus näis teda täitvat, nagu ähkiv vedur tuiskas ta läbi sigadekopli, keeras pikas kaares ümber lauda nurga ja jäi viimaks toa ukse ette seisma, kahmas kaabu peast, pühkis suuri higipisaraid ning mõnusa naeratusega näol astus tuppa.

Sirr-särr-sirr-särr! kuuldus juba uksele onule vastu. Kes ei peaks küll seda häält tundma, igaüks on seda ju kuulnud. Onugi tundis seda laulu, ahmides mõnusat lõhna ja nohisedes oma ette tegi ta aga nagu ei teaks, et ahjus sealiha kamakad ja vorstid ootavad.

* * *

„Mes' sias nendega jälle jandama hakkad“ kuuldus Anu torisev häält läbi vorsti säresemise onu kõrvu, „isi vana inemese loom aga nüüd muud enam pole, kui üits puskari ajamine iin ja tõine peran, vaata siis kui palutsei piale tuleb!“

Onu aga arutas oma materjaali paberisest välja, tehes nagu ei kuulekski Anu torisemist. Anu on ju eluaeg nii torisenud ja kui ta ei torise siis käib ta silmi jõllitades vihase näoga ringi, kui tal ka lõpuks

põhjust pole vihane olla, turtsub ja krõbiseb ta ahju juures selleks, et igav ei hakkaks.

Peale pikaajalist käänamist ja väänamist, keerlemist ja veerlemist hakkas onu puskari „vabrik“ tasase susinaga ja vusina naga töötama.

Onu aga käis käsi seljal hoides ühest toa nurgast teisi kõhides ja piipu popsides nagu õige vabrikant kunagi.

„Tss“!. Nagu sammud kostsid väljast — onu kuulatas kakis kõrvul, tõsi, keegi tuli, juba paistis kellegi tume kogu läbi higise ja tahmase akna, hirmust võbiseva onukese silmi.

„Korramuse palutsei“ oigas onu läbi hammaste, vahtides kivistanud pilgul aknast õue. Siis aga äkki tekkis elu onusse, kähku haaras ta trumli ühes puskariga ja torkas selle lähemasse katlasse, kaant sellele kiirelt peale virutades toppis ta puskari toru omale püksivärdli vahele ja istus siis rahulikult järile, nagu poleks tal sooja ega külma.

Enne veel, kui koputaja üle läve sai astuda, kargas onu valju karjatusega püsti — palav puskari toru, mis püksivärdli vahelt onule püksi libises, oli pika nahariba onu istmekohalt ära kõrvetanud. Onu tormas toas mõirates ringi, (Nuubia kõrbe-lõvi oleks tema ees praegu päris poisike olnud), otsides veeanumat, kuhu õnnetut kohta pista.

„Nurgan pingi pial — om vesi“, kogeleb viimaks hirmunud Anu. Ei onul polnud aega vaadata, kus kauss on või missugune kauss — vesi oli ta ainuke mõte! Märgates pingil kaussi istus ta sinna oma valutava kohaga, kuid... „pröks“ ja õrn savikauss purunes kildudeks, mööda pinki aga hakkas hernesupp põrandale nirisema.

Koputaja, Anu õde Mari, seisis kui soolasambaks muutunud Loti naine. Mõlemaid õdesid läbistas sama mõte — vanamees on hull ehk marutõbine! —

Onukene aga hüples kui ahvikene väntoreli järele, libedal hernesupil, sisistades läbi hammaste:

„Korr korr-sa's!“ viha ja valuga ei tulnud tal sõna juppigi suust.

„Mo, hia herne supp,“ nuuksus Anu.

„Mis, kas sa piad suul!“

„See om sulle paras, kes käseb jannata puskariga!“

„Anu, ära räägi hulluga, armas Isa seal üleval, Sina võid veel seda patust päästa!“ ja silmi ülesse tõstes hakkas Mari vaikselt palvetama.

„Kas te lõkatsid ölete vait, mia ütlen... — ai, ai —!“ selle valuhüüde saatel veeres suitsev puskari toru põrandale, onu pistis aga nagu püssikuul uksest välja kaevu poole jooksmas.

„Pai Mari, mine jookse õkva vallamaja manu, too üits tohter siia — ta om hull mis hull!“ palus värisev Anu.

„Tohter, jah!“ Mari ärkas nagu unest ja suurrätti üle tõmmates pühkis ta välja, „kas loomatohtri või?“ hüüdis ta väljast, seisma jäädes ja onu pükse maast tõstes, „näe, hull jah, rõivad, koorind teine jo seljast!“

„Oh Jessuke, sa taivane vägi —! Aga jookse, jookse pai Mari, too üits puhas, mis tohter! Vanamiis hull laseb särki pial nüid mööda küla ringi — oeh!“ silmi

pühkides ja paluvaid pilke Marile saates, kes juba suurel teel kihutas nii et tolm taga, keeras õnetu Anu tuppa!

* * *

No olid need küll pühad! Tükk aega oli onu aida taga suures toobris supelnud — oli ju päris pime, kui ta viimaks märja särki all lõdisedes tuppa astus. Mari luges või palvetas testament ees, Anu nuuksus, küürides nõgist süldi pada ja ohtes süldi järele, sest onu oli suures hirmus puskari trumli süldi patta vajutanud, terve pühade sült mokas —. Veel samal õhtul oli onu vandunud, käsi testamendil, et ta enam iial puskarit ei aja — siis oli Mari jooksnud mehi ära kutsuma, kes ikka veel mööda kuusikut huigates onut otsisid — kes oleks võinud arvata, et onukene nii külmavereliselt, nagu konn, terve pealelõuna veetoobris võib istuda.

Skav.

Jaaniõhtused mõtiskelud.

Sinine taevast kummub pääkohal kui ma lähen väljavahelist teed kauni suvepäeva õhtupoolikul. Väljade noor ja värske rohelsus rullab kui vaip üle madalate seljandikkude ja voorte kaugele silmapiiride poole, kus metsade — meie kodumaal vist alatipaistvate — sumesinine sein tähistab taeva ja maa palistuskoha. Üle sirguva vilja läheb õhtupooliku tuule tee — nagu lained on tema sammude ase. Ja õhtupäike ei kõrveta enam — ta paitab sooja käega. Kui ma istun kivile, siis ulatab ta vaid minu pää päälle paistma, alt küünib vari mulle kuni õlgadeni.

Ma ei mõtle esialgul midagi, tunnen ainult päikest poolsuletud laugudel. Võin julgesti lubada päikesel suudelda mu silmi, ta ei põleta ega pimesta enam — ta kirk on tänaseks lahtunud. Tuulehood lähevad kui õrnad puudutised läbi mu juuste ja kaovad üksteise järele ääretusse. Legendikkude raug üksindus lasub mu üle. Isegi koera hauge ei küüni nii kaugele väljade vahele. Ning kui kaugel põhjapool selt voorelt laskuval maanteel sõidab keegi, võib näha küll tolmupilve tõusma vankri rataste alt, kuid mürin hajub enne siiajõudmist.

Hilistunud liblik lendleb minust mööda, ta hõljub põllule ja läheb tantsiskleval lennul ikka kaugemale ja kaugemale, kuni kaob.

Tema eemaldumist vaadates tekib poisikese kujutelm liblikavõrguga ja plekkkarbiga. Kuidas ta tormaks järele liblikale kirglikes ihas — seda püüda. Selle väikese hõljuva olendi saavutamise teeks tema õnnelikuks ja rahulolevaks.

Ja kui ma nii mõtlen liblikast ja püüdjust, siis pean neid tahtmatult võrdlema õnnega ja inimesega. Liblikas on õnn ja poisike on inimene, kes igatseb õnne. — Jah, tore, sädelev liblikas on õnn, ta hõljub õite kohal väljade selges õhus nagu kutse: taba mind. Aga läinud välja õnne püügiõhtele alles näed kuipalju vaeva see nõuab. Kuid siiski kannab sind lootus ja aitab üle vaeva mägismaist, viimase pingutusega küünitad võrgu ja — ometigi viimaks — oled püüdnud liblika. Käes on ta — õnn! Aga kuhu on kadunud igatsetud ilu, kuhu haihtus kaunidus? Kaunid tiivad on murtud, sädelevad värvid on tuhmunud. Kõik mis meil on — vastik, surmaheitluses putukakeha. Haleduse ja vastikusega viskad käest purustatud ilu ja hävitatud igatsuse — oma õnne Kurvalt küsid: miks nii?

Aga su pettunud süda tunneb, et ise oledki süüdi, oma käega oled püüdnud õnne, kuid oma käega ühtlasi rüvetasid ja hävitasid selle. Õnne saavutamise on tema kaotamine.

Päike on hoopis alla vajunud. Ammu on kadunud paiste mu pää päält. Veel kuldab ta kõrgete, valgete pilvenarmaste ääri. Tuulgi on varjund vilum ja poeb kui salane aimus mu põue — mul ei ole veel jahe, kuid ei soegi enam. Ja koos üha tõusvate varjudega tulevad maailma mured ja tumemeelsed mõtted minu üle, seda tihedamad, mida vähemaks muutub päikese valguse annus. Ma mõtlen teedest, mis viivad õudsete metsade sügavikku, ja teistest — mis äkki kaovad soolaugaste keskel jalgade alt. Nad nagu vajuvad mülkasse ja meie ühes nendega. Kahtlemiste metsades kaob tee — ei leia enam, pettumiste langastes lõpeb tee — ei pääse enam.

Veelgi on vilunenud. Juba on öö täiesti laotonud magavale maale kui tõstan pää mõtlemast tumemeelseid mõtteid. Imekahvatud tähed erinevad vaevalt suveõise taeva helendusest, kuid väljad on täidetud pimedusega. Piiravate metsade vahele on kuhjunud niipalju pimedust, et see ulatub kõrgemale puudelatvadeski. Öhtupooliku igatsev üksindus on süvenenud meresügavuseks. Enam ei ole silmal ega kõrval midagi saada — ei näha, ei kuulda.

Voore harjal hakkab äkki üks tuli leegitsema, siis veel ja veel. Kus kerkib kungas, sääb tõuseb tuli paistma öösse. Täna on ju jaaniõhtu, need on jaanituled, mis on süttinud leekima kungaste pääl.

Tuled paistavad pimedusest nagu ime-lised lilled, mis on tõusnud õitsema süda-

öö. Saladuslike sõnajaalõitena säravad nad mustade varjude vahel.

Tuleb meelde muinasjutt sõnajaalõiest. Kuidas on otsitud seda imelist, õnnetoovat õit õistest, koledatest metsadest. Keegi ei ole leidnud teda, kuid kas sellepärast lakatakse otsimast teda. Ta on õnne sümbol — keegi ei ole leidnud õnne, kuid alati otsitakse seda.

Õnn see on saavutamatu, olematu. Kui teda võiks püüda kinni, siis lakkaks ta olemast õnn. See, kes haaraks ta maiste kätega, rüvetaks ja teotaks ta pühaduse.

Ilusam kui õnne saavutada on teda otsida oma elu jaaniöö — olematut õnne, saavutamatu õnne. Minna ja tunda — ma ainult aiman teda, iial ei häiri mu käsi ta puutumatus. Mis on ilusam kui see õrn aimus, mis kui vaiksem tuuleõhk ei kannu õielehti laiali meie õnne õielt.

Tõusen nagu tahaks minna tõeliselt otsima sõnajaalõit, mida ei ole. Tuled leegitsevad veelgi mäeküngastel. Kord ühest kord teisest kohast tõuseb rakett õhku, kostab mõni püssipauk, kui löödaks sõrme-ga lauale. Suur vaikus aga valitseb siiski kõige üle. Isegi puhang hääli, mille toonud kaasa tuul lähemalt voorelt, näitab kui vägev on vaikus — ta suudab võtta enesesse vastu terve maailma pillihelid ja piduhääled, välja annab aga niivähe kui tahab.

Hart Tenn.

Narva 1930.

Süda kui meri.

Kuis kihab ja käärib nii südames,
kuis kohiseb midagi mõtetes —
nii midagi suurt ja tumedat.

Kui võiksin ma seda ütelda,
kui võiksin sõnades väljenda
mu südame salakäikusid.

Ei südame maru saa sõnuda
ta torme ei sõnadeks valada,
ei lauluks, ei kõnekski palmida.

Sest süda kui meri on pimedal ööl
täis otsatuid lainete ridasid —
kes võiks küll neid lugeda?

Mu süda kui roimar on kuritõõl
ööpimedas. Hämarustunnil
kes võiks teda aimata?

Mu mõte on tuulehoog taeva all,
kord kohiseb metsas, läeb merele —
kes talle teed tahaks näidata?

Mu mõte on päikene kevadel:
kord särab kui uni ta üleval,
kord vihmasid laseb ta sadada
ja lobjakul lillesid tallata.

Hart Tenn.

„VIIRES“ № 2

ilmub septembri algul

päale kahekuulist suvevaheaega. Septembrist päale hakkab „Viires“ ilmuma järjekindlalt kord kuus, andes aastas välja 10 nr.

Noortelt püsivat ja huvirikkast kaastööd ning ajakirja intensiivset levitamist lootes, peame võimalikuks „Viirese ilmumist lähemas tulevikus aga veelgi tihedamaks muuta.

Toimetus.

Uusi kirjanduslikke ajakirju:

„Kirjanduslik Orbiit“

№№ 1—7 1930. a., Tartus. à 10 sn. Toimetlus: Oskar Urgart, August Jakobson, Mihkel Jyrna, Johannes Schytz, Alfred Suits, (Aleksander Aspel); toimetuse esindaja Tallinnas Albert Kivikas.

Nagu purustav meteoor ilmus eel jõule meie kirjanduse mitmeid aastaid rahuliselt kestnud orbiiti rea käreemsemate noor-kirjanikkude (Schyz, Jyrna, Hiir, Vallak, Kivikas, Jakobson) ja tunt radikaalsete „Veljesto“ magistrite-doktorite (Anni, Loorits Mägiste, Oras) koondumine. Selle tulemusena väljus kirjanduslik ajaleht „Kirjanduslik Orbiit“, mille sihiks pidi olema „käsitleda noorema põlve pyydeid ja suhtumusi meie kultuurielule, eeskätt kirjandusele, märkida ylesandeid neil aladel.“ ja „meie sombund kultuuriõhustikus anda tõuget värskemate mõtete äratamiseks ja avaldamiseks.“

Noortele omase käreemeelsuse ja leppi mattusega asuti „Dynamise“ vaimus, millele ju „orbiitlased“ õieti tugivadki, kohe

alul võitlusse vanuritega, eriti noor-eeslasega, hyljates nende individualismi ja säädes endi kirjanduslikuks ideaaliks lähemise elule, yhiskondlikel probleemele, sotsiaalsele elutundele. Kuid selles võitluses „vanuritega“ (Kurmiste-Freiberg, Suits, Käerner) on siiski mind liig kaugele, viimastest numbrest poleemika täidab juba yle poole ruumist — ja sageli see seisab vaid tyhjalt kõmavais löökauseis! Ei olegi ju „K. O.“ määrat laiemale hulgile vaid ta on „orbiitlaste“ „eneseteostuse katse ja yhel hoo bil ka relv.“ Säärasena, tuues liikumist vanuritegi senisesse rahulisse nosimisse kultuurkapitali man, on ta igatahes täitund oma ylesande.

Poleemika kõrval pälvib erilisel mainimist veel huvitav referaat „Mis oli, mis on ja mis tuleb?“ Broder Christianseni „Das Geschicht unserer Zeit“ järele, kus pyytakse määratella eilse, tänase ja homse kirjanduse sihti ja ilmet. Sama täiendab ankeet teemile „Millises suunas peaks arenema meie noorpõlve kirjandus oma elutundelt ja vormilt?“, mis põhjalikkude ja ruumikate vastustega (Anni, Oras, Urgart, Palgi, Silvet Schvalbe, Schytz) õieti lähemalt määratlebki „orbiitlaste“ sihi, s. t. milliseks nende arvates peaks kujunema meie kirjandus.

Tänuvärselt on leida ka lühikesi kirjutisi välismaa (Soome, Ameerika, Vene, Prantsuse, Saksa, Englise) kirjandusest, mis senini meil on olnud enam-vähem terra incognita.

Mis puutub arvustistesse, milliseid võrdlemisi vähe, siis need ei paku midagi uut, nimetada võiks vast Joh. Aviku keelelist arvustist Reed Morni „Kastreerit elu“ kohta. Võiks veel mainida katkeid või novelle Jakobsonilt, Jyrnalt, Kivikalt, Kurlentsilt, Vallakult, paari algupärasest luuletist ja paari tõlget — ning see oleks kõik olulisem suure võitlusrelvade täinas — kuid üks viimases seisagi „K. O.“ tähtsus, „orbiitlaste“ kindel tungimine meie kirjanduslukku.

21. IV. 30.

Aleks Aele.

Viljandis.

Retk ellu.

Eest!

Midagi ei pea meest!

Edasi — tormide rühk,
raiume ellu me siht!

Ei seista, ei hallita
pole me töö;
edasi tormata,
võita on ööl

Eest, kes edasi tulla ei suuda,
edasi ainult, ei sihti me muudal!

Elu,
surm —

vaks vahet neil kahel,
pea saabumas teine;
katkeb kord ahel,
ei seo teda kõide.

Ellu me ründame võidul,
surm tundmatu metsikul sõidul.
Valu,

hirm —

Edasi ainult, ei hirmu me tunne,
valuta edasi rünnata'i saal!
Hirmu kes tunneb retki enne
jäägu sinna, kus seisab, teda'i tarvital!
Vabaks tee —

elu on valla!
Maa ja vee --
heidame allal!

Edasi ruttame tormide hoos,
elu mässavas lainete voos!

Peet Tooma.

Vanem ühistegeline rahaasutus
NARVA ÜHISPANK

Joala tän., oma majas
toimetab kõiki pangaoperatseone:

a) Võtab raha hoiule tähtajalisele ja jooksvale arvele ning maksab hoiusummade pealt kuni 9%.

b) Laenab raha — vekslite kui ka väärtpaberite ning kinnisvarade kindlustusel ja võtab laenude pealt 11% ja komisjoni 1%.

c) Toimetab rahasaatmist ja dokumentide järele raha sissenõudmist kõikides kodumaa linnades ja alevites.

Ühispank seisab eriti rahva loova töö teenistuses ja juhib just raha neile majandusaladele, millele peajasjalikult tugeneb meie kodumaa parema tuleviku lootus. Ühispanka liikmeteks on — majaomanikud, väiketöösturid, käsitöölised, Narva ümbruskonna valdade põllupidajad, kooperatiivühingud ja seltsid ning vallavalitsused.

Liikmete vastutuse tõttu on Ühispank kõige kindlamaks ja usaldusväärsemaks raha hoiukohaks.

Kes tahab kindlustada iseenda ja oma perekonna tuleviku ning paremini sisse seada oma kodu — toogu iga vaba kroon ja sent Narva Ühispanka hoiule, kus need ajakohast 0/0% kannavad ning jõudu koondavad meie rahvamajanduse elustamiseks.

Kodanikud, arendage ka oma lastele kokkuhoiu mõtet! Nõutage selleks raha-hoiukarpe Narva Ühispankast.

Jõukuse ja edu aluseks on hoolsus ning kokkuhoid.

Narva Ühispanka juhatus.

Narva suurem vormimütside äri

J. Roigas

Peetri plats 9.

Suur valik kübaraid ja igasuguseid mütsi.

Tellimiste vastuvõtmine, parandamine, kübarate vormimine ja pressimine — omas töökojas.

Parema, soliidsema, moodsama
kehakatte ostate

N. H. Timofejevi
valmisriiete ja pesu ärist

Peeri plats 9. Telef. 170.

Daamide ja härrade valmisriied.
Pesu. Karusnahad.

A. G. Grigorjev'i
pärijad Narvas.

Asutatud 1863 a.

Trüki- ja köitmise töökoda.
Raamatu- ja kirjutusmaterjaali
kauplus.

Pagari-, kondiitriäri ja kohvik

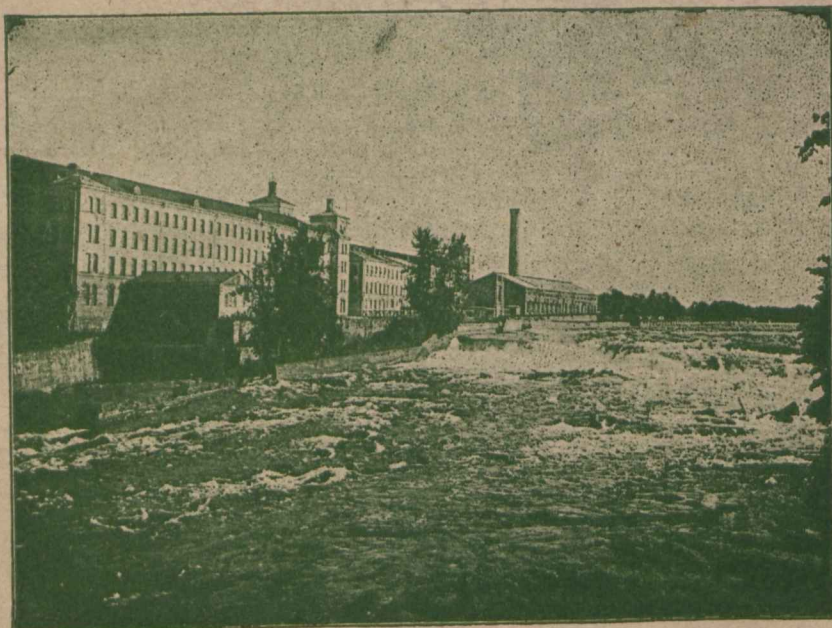
R. VALDMANN

Narvas, Raekoja platsil.

Magusad ja viini saiad, koogid, tordid, küpsis, ingliskeeks, täidetud shokolad j. n. e. Kohvikus alati saadaval kohv, tee j. n. e.

Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri Ühing

Narva — Kreenholmis.

Vabrikud asutatud:

Ketruse ja kudu-
mise vabrik (Vana)
1858 a.

Ketruse vabr. (Uus)
1872 a.

Joala vabrik
1884 a.

Georgi vabrik
1900 a.

Vabrikute sisseseadeldus:

Ketramise värtmaid
498724

Lõnga korrutamise
värtmaid
17560

kudumis-telgi
3781

Lõnga värvimise
vabrik

Mitmesuguses numbri-jämeduses
puuvilla lõnga väljatöötamine Ameerika ja Egiptuse
puuvillast.

Mitmesuguste
toores- ja kirjuvärviliste-riiete väljatöötamine.

Vati väljatöötamine.

Esindajad kõikides suuremates Euroopa keskkohades.

Muud erilised tööstusharud:

Laua-saagimise ja telliskivi tehased.